

महाराष्ट्र शासन
महाराष्ट्र राज्य मुक्त विद्यालय मंडळ, पुणे
मार्ग नं. ८३३ ए, फायनल प्लॉट क्र. १७८ व १७९, आचार्यकर संशोधन मंत्र्यांच्या मार्ग,
बालचित्रवाणी शेजारी, भांबुर्डा, शिवाजीनगर पुणे - ४११००८

Telephone No. - 020-25705122/25705000
Email ID - msbospune@gmail.com

FAX NO. - 020-25655207
Website - <http://msbos.mh-ssc.ac.in>

प्राथमिक (इयत्ता ५ वी) व उच्च प्राथमिक (इयत्ता ८ वी)
उमेदवार नाव नोंदणी प्रवेश, केंद्र संचालन इत्यादी बाबत

माहिती पुस्तिका

महाराष्ट्र राज्य मुक्त विद्यालय मंडळ, पुणे

या पुस्तिकेच्या कोणत्याही भागाचे मा. सचिव, महाराष्ट्र राज्य मुक्त विद्यालय मंडळ, वालचित्रवाणी शेजारी, भांबुर्डा, पुणे यांच्या लेखी परवानगीशिवाय कोणत्याही प्रकारच्या माध्यमानुन मुद्रण किंवा पुनर्मुद्रण करण्यास मनाई आहे.

प्रकाशक

डॉ. अशोक भोसले

सचिव,

महाराष्ट्र राज्य मुक्त विद्यालय मंडळ

सर्व्हे नं. ८३० ए, फायनल प्लॉट क्र. १७८ व १७९, आधारकर संशोधन संस्थेच्या मागे,
वालचित्रवाणीशेजारी, भांबुर्डा, शिवाजीनगर पुणे - ४११००४

दूरध्वनी - ०२०-२५७०५१२२/२५७०५०००

फॅक्स - ०२०-२५६६५८०७

Email ID - msbospune@gmail.com

Website - <http://msbos.mh-ssc.ac.in>

संपादन

राजेंद्र आंधळे

राज्य समन्वयक,

महाराष्ट्र राज्य मुक्त विद्यालय मंडळ, वालचित्रवाणीशेजारी,

सर्व्हे नं. ८३० ए, फायनल प्लॉट क्र. १७८ व १७९, आधारकर संशोधन संस्थेच्या मागे, भांबुर्डा,
शिवाजीनगर पुणे - ४११००४

प्रस्तावना

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण १९८६ आणि त्या अनुषंगाने प्रसिध्द करण्यात आलेल्या कृती आराखडयामध्ये मुक्त शिक्षणावर भर देण्यात आलेला आहे. अनेक शिक्षण तज्ज्ञ, संस्था यांनी व्यवसायाभिमुख शिक्षण आणि मुक्त शिक्षण याची महत्त्वपूर्ण भूमिका अधोरेखित केलेली आहे. मुक्त शिक्षणाची गरज जगातील अनेक देशांनी ओळखली असून त्यांनी मुक्त शिक्षणाची कल्पना स्विकारलेली आहे.

शिक्षणामुळे मनुष्याच्या विचारांचा पाया भक्कम होतो. शिक्षण ही जीवनाच्या प्रत्येक अंगाला स्पर्श करणारी व पूर्णत्वाकडे नेणारी निरंतर प्रक्रिया आहे. माणसाचा सामाजिक व आर्थिक स्तर सुधारण्यात शिक्षणाचे महत्त्वपूर्ण योगदान आहे. समाजातील प्रत्येक घटकातील मूल शिकले पाहिजे याकरिता अनेक योजना असूनही काही विद्यार्थी शिक्षणापासून वंचित राहत आहेत. तसेच काही दिव्यांग विद्यार्थीही मुख्य प्रवाहातील औपचारिक शिक्षण घेण्यास असमर्थ आहेत. सद्यःस्थितीत इयत्ता १ ली ते १० वी पर्यंतच्या शैक्षणिक प्रवासात विद्यार्थ्यांची विविध टप्प्यांवर गळती होत आहे. त्यामध्ये मुलींच्या गळतीचे प्रमाणही अधिक आहे. कलाकार, खेळाडू, विशेष गती असणारे विद्यार्थी यांचेसाठी पर्यायी शिक्षणाची उपलब्धता या नावी विचारात घेवून केंद्रीय स्तरावरील राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय योजनेच्या धर्तीवर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शनाबरोबरच गुणवत्तेच्या बाबतीत तडजोड नसणारी प्राथमिक स्तरावरील (इयत्ता ५ वी), उच्च प्राथमिक स्तरावरील (इयत्ता ८ वी), माध्यमिक स्तरावरील (इयत्ता १० वी) व उच्च माध्यमिक स्तरावरील (इयत्ता १२ वी) समकक्ष परीक्षा अशी मुक्त शिक्षणाची सुविधा महाराष्ट्र राज्य मुक्त विद्यालय मंडळामार्फत उपलब्ध करून देण्यात येत आहे. त्यापैकी इयत्ता ५ वी व इयत्ता ८ वी साठी नावनोंदणी करू इच्छिणाऱ्या उमेदवारांसाठी सदर माहिती पुस्तिका तयार करण्यात आली आहे.

मुक्त विद्यालय मंडळाने उपलब्ध करून दिलेल्या सुविधांमुळे आर्थिक, सामाजिक व अन्य कारणामुळे शिक्षणापासून वंचित राहिलेल्या घटकांच्या जीवनात एक नवीन आशा निर्माण होईल. औपचारिक शिक्षण न घेतलेल्या (पूर्वी शाळेत न गेलेल्या) किंवा औपचारिक शिक्षण अर्धवट झालेल्यांना मुक्त विद्यालय मंडळाच्या जवळच्या संपर्क केंद्रात नांव नोंदणी करून प्रवेश घेता येईल. या सुविधेअंतर्गत सार्यानुसार अध्ययनाची संधी, आवश्यकतेनुसार विषय निवडीचे स्वातंत्र्य, निवड केलेल्या विषयाची/विषयांची परीक्षा एकाच वेळी किंवा टप्प्या टप्प्याने देण्याची सुविधा, व शिक्षण घेवू इच्छिणाऱ्या सर्वांना समकक्ष शिक्षणाची संधी उपलब्ध करून देण्यात आली आहे.

संपर्क केंद्रात उमेदवारांना नावनोंदणी अर्ज, परीक्षा प्रवेश अर्ज व परीक्षेसाठी विषयांची निवड करणे, मूल्यमापन इ.बाबत मार्गदर्शन करण्यात येईल. तसेच उमेदवारांना स्वयंअध्ययनासाठी आवश्यक असलेले स्वयंअध्ययन साहित्य पुरविण्यात येईल. तसेच उमेदवारांना त्यांच्या गरजेनुसार विषयांचे मार्गदर्शन करून स्वयंअध्ययनाची सुविधा संपर्क केंद्रावर उपलब्ध करून देण्यात येईल.

उमेदवार नावनोंदणी पध्दती, इयत्तानिहाय विषय योजना, मूल्यमापन पध्दती, संपर्क केंद्राची कार्यपध्दती, स्वयंअध्ययन साहित्य इ. बाबतचा तपशील माहिती पुस्तिकेत देण्यात आला आहे.

उमेदवारांसह पालक, शिक्षक, मुख्याध्यापक यांनासुद्धा सदर पुस्तिका मार्गदर्शक ठरेल. असा विश्वास वाटतो.

स्थळ:- पुणे

दिनांक:-

शरद गोसावी

अध्यक्ष,

महाराष्ट्र राज्य मुक्त विद्यालय मंडळ,पुणे

महाराष्ट्र राज्य मुक्त विद्यालय मंडळ, पुणे
माहिती पुस्तिका
(प्राथमिक स्तर इयत्ता ५ वी व उच्च प्राथमिक स्तर इयत्ता ८ वी)
*** अनुक्रमणिका ***

अ.क्र.	तपशील	पृष्ठ क्रमांक
१	समकक्षता	
२	मुक्त शिक्षण योजनेची लैशिश्टये	
३	मुक्त शिक्षण योजनेचा अभ्यासक्रम व पाठ्यपुस्तक	
४	उमेदवारांची नावनोंदणी कार्यपध्दती	
५	नावनोंदणी कालावधी	
६	उमेदवारांची प्रवेश पात्रता. (प्राथमिक स्तर ३. ५ वी/उच्च प्राथमिक स्तर ३. ८ वी)	
७	प्रवेशासाठी आवश्यक कागदपत्रे. (प्राथमिक स्तर ३. ५ वी/उच्च प्राथमिक स्तर ३. ८ वी)	
८	ऑनलाईन प्रवेशाची कार्यपध्दती.	
९	नोंदणी शुल्क (फी) व परीक्षा शुल्क (फी). (प्राथमिक स्तर ३. ५ वी/उच्च प्राथमिक स्तर ३. ८ वी)	
१०	विषयाची निवड करण्यासाठी मार्गदर्शक सूचना. (प्राथमिक स्तर ३. ५ वी/उच्च प्राथमिक स्तर ३. ८ वी)	
११	विषय योजना. (प्राथमिक स्तर ३. ५ वी/उच्च प्राथमिक स्तर ३. ८ वी)	
१२	परीक्षा पध्दती व मूल्यमापन (प्राथमिक स्तर ३. ५ वी/उच्च प्राथमिक स्तर ३. ८ वी)	
१३	संपर्क केंद्र	
१४	परीक्षा आवेदनपत्रे, प्रवेशपत्र, गुणपत्रक व प्रमाणपत्र.	
१५	शुल्क (फी) परतावा.	
	विभागीय कार्यालयाची कामे -	
	परिशिष्टे -	
	१. प्रपत्र -अ - प्राथमिक स्तर ३.५ वी /उच्च प्राथमिक स्तर ३. ८ वी परीक्षेसाठी नावनोंदणी करतेवेळी नांव कोणत्याही शाळेच्या पटायर नसल्याबाबत उमेदवाराने सादर करावयाच्या प्रतिज्ञापत्राचा नमुना	
	२. प्रपत्र -ब - औपचारिक शाळेत गेला नसल्याबाबत उमेदवाराने द्यावयाचे प्रतिज्ञापत्र.	
	३. प्रपत्र -क - औपचारिक शाळेत गेला नसल्याबाबत उमेदवाराच्या पालकाने द्यावयाचे प्रतिज्ञापत्र.	
	४. प्रपत्र -ड - त्रयाचा दाखला उपलब्ध नसल्यास उमेदवाराच्या वरबाबत पालकाने द्यावयाच्या प्रतिज्ञापत्राचा नमुना.	
	५. प्रपत्र -इ - शाळा सोडल्याच्या दाखल्याऐवजी मुक्त विद्यालय मंडळाच्या उमेदवारास द्यावयाच्या प्रमाणपत्राचा नमुना.	
	६. प्रपत्र-फ - विभागीय मंडळाचे पत्ते, दूरध्वनी क्रमांक, ई-मेलआयडी. इ.	

महाराष्ट्र राज्य मुक्त विद्यालय मंडळ, पुणे

औपचारिक शिक्षण न घेतलेल्या (पूर्वी शाळेत न गेलेल्या) किंवा औपचारिक शिक्षण अर्धवट सोडलेल्या घटकांना या योजने अंतर्गत प्राथमिक स्तर इयत्ता ५ वी, उच्च प्राथमिक स्तर इयत्ता ८ वी समकक्ष परीक्षेसाठी संपर्क केंद्रामार्फत नांव नोंदणी करता येईल.

- १) समकक्षता :- महाराष्ट्र राज्य मुक्त विद्यालय मंडळामार्फत घेण्यात येणाऱ्या प्राथमिक स्तर इयत्ता ५ वी व उच्च प्राथमिक स्तर इयत्ता ८ वी या परीक्षांना शासनाच्या नियमित परीक्षांची समकक्षता राहिल.
- २) मुक्त शिक्षण योजनेची वैशिष्ट्ये :-
 १. सर्वांसाठी शिक्षणाची व्यवस्था.
 २. सोयीनुसार शिक्षणाची संधी.
 ३. विषयांची लवचिकता.
 ४. संचित मूल्यांची व्यवस्था (Transfer Of Credits).
 ५. जादा व्यावसायिक विषयांची उपलब्धता.
 ६. अतिप्रगत विद्यार्थ्यांना औपचारिक शिक्षणा पलिकडे अनेक विषयांचे पर्याय उपलब्ध.
 ७. दिव्यांगांसाठी विशेष विषय योजना.
 ८. तज्ज्ञ विषय शिक्षकांचे मार्गदर्शन.
- ३) मुक्त शिक्षण योजनेचा अभ्यासक्रम व पाठ्यपुस्तके :-
 १. महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद (विद्याप्राधिकरण), पुणे व महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ (बालभारती), पुणे व PSSIVE, भोपाळ यांनी तयार केलेला प्रचलित अभ्यासक्रम व पाठ्यपुस्तके या योजनेसाठी लागू राहतील. या पाठ्यपुस्तकांवर आधारित महाराष्ट्र राज्य मुक्त विद्यालय मंडळाने तयार केलेले स्वयंअध्ययन साहित्य/पुस्तिका लागू रहातील.
 २. कला विषयांतर्गत (१) सृजनात्मक कला निर्मिती (चित्रकला, हस्तकला, रंगकाम), (२) भारतीय संगीत (गायन, वादन, नृत्य), (३) गृहोपयोगी व शालोपयोगी साहित्यनिर्मिती (दिव्यांगांसाठी) या विषयांसाठी मुक्त विद्यालय मंडळामार्फत पाठ्यपुस्तके व स्वयंअध्ययन साहित्य तयार करण्यात आले आहे.
- ४) उमेदवार नावनोंदणी कार्यपध्दती -
 १. प्रवेशाची नोंदणी फक्त Online पध्दतीनेच करणे आवश्यक असेल.
 २. नावनोंदणीसाठी संपर्क केंद्रे उपलब्ध करून देण्यात आली असून Online अर्ज भरण्यास संपर्क केंद्र मदत/मार्गदर्शन करतील. (संपर्क केंद्रांच्या नावांची यादी Online <http://msbos.mh-ssc.ac.in> या संकेत स्थळावर उपलब्ध आहे)
 ३. प्रत्येक इयत्तेसाठी (इयत्ता ५ वी, ८ वी) स्वतंत्रपणे नावनोंदणी करणे आवश्यक.
 ४. नावनोंदणी केल्यानंतर येणाऱ्या सहा महिन्यांनंतरच्या जून/डिसेंबर परीक्षेसाठी उमेदवार पात्र होईल.
 ५. नावनोंदणी केलेल्या पात्र उमेदवारास नावनोंदणी प्रमाणपत्र देण्यात येईल व एकदा प्राप्त झालेले नावनोंदणी प्रमाणपत्र पाच वर्षांसाठी किंवा जास्तीत जास्त सलग नऊ परीक्षांसाठी वैध राहिल.
 ६. पुनर्नोंदणीची सुविधा उपलब्ध राहिल. मात्र त्याचा कालावधी वरील क्र. ५ नुसार राहिल.

११) विषय योजना -

प्राथमिक स्तर - इयत्ता ५ वी

इयत्ता ५ वी (सर्वसाधारण)				इयत्ता ५ वी (दिव्यांगांकरीता)			
उपलब्ध विषय योजना			निवडावयाचे विषय	उपलब्ध विषय योजना			निवडावयाचे विषय
गट-अ				गट-अ			
अ. क्र.	विषय कोड	विषयाचे नांव	कोणत्याही दोन भाषा विषय	अ. क्र.	विषय कोड	विषयाचे नांव	कोणत्याही एक किंवा दोन भाषा विषय
१	AA-01	मराठी		१	AA-01	मराठी	
२	AA-02	हिंदी		२	AA-02	हिंदी	
३	AA-03	इंग्रजी		३	AA-03	इंग्रजी	
४	AA-04	संस्कृत		४	AA-04	संस्कृत	
५	AA-05	उर्दू		५	AA-05	उर्दू	
६	AA-06	गुजराती		६	AA-06	गुजराती	
७	AA-07	कन्नड		७	AA-07	कन्नड	
गट - ब				गट - ब			
१	AB-01	गणित	दोन्ही विषय अनिवार्य	१	AB-01	गणित	
२	AB-02	परिसर अभ्यास		२	AB-02	परिसर अभ्यास	
गट - क				गट - क			
१	AC-01	कला विषय १) सृजनात्मक कला निर्मिती- १. चित्रकला २. हस्तकला ३. रंगकाम	कोणताही एक विषय	१	AC-01	कला विषय १) सृजनात्मक कला निर्मिती- १. चित्रकला २. हस्तकला ३. रंगकाम	गट-ब व क कोणतेही तीन किंवा चार विषय (टिप:-गट अ, ब, क मिळून पाच विषय घेणे अनिवार्य)
२	AC-02	२) भारतीय संगीत १. गायन २. वादन ३. नृत्य		२	AC-02	२) भारतीय संगीत १. गायन २. वादन ३. नृत्य	
३				३	AC-03	३) गृहोपयोगी व शालोपयोगी साहित्य निर्मिती (दिव्यांगांसाठी)	

उच्च प्राथमिक स्तर -इयत्ता ८ वी

इयत्ता ८ वी (सर्वसाधारण)				इयत्ता ८ वी (दिव्यांगांकरीता)				
उपलब्ध विषय योजना		निवडावयाचे विषय		उपलब्ध विषय योजना		निवडावयाचे विषय		
गट-अ				गट-अ				
अ. क्र.	विषय कोड	विषयाचे नांव	कोणत्याही दोन भाषा विषय	अ. क्र.	विषय कोड	विषयाचे नांव	कोणत्याही एक किंवा दोन भाषा विषय.	
1	BA-01	मराठी		1	BA-01	मराठी		
2	BA-02	हिंदी		2	BA-02	हिंदी		
3	BA-03	इंग्रजी		3	BA-03	इंग्रजी		
4	BA-04	संस्कृत		4	BA-04	संस्कृत		
5	BA-05	उर्दू		5	BA-05	उर्दू		
6	BA-06	गुजराती		6	BA-06	गुजराती		
7	BA-07	कन्नड		7	BA-07	कन्नड		
गट-ब				गट-ब				
1	BB-01	गणित	गणित विषय अनिवार्य	1	BB-01	गणित	गट-ब व क कोणतेही तीन किंवा चार विषय	
				2	BB-02	विज्ञान		
				3	BB-03	इतिहास व ना.शास्त्र		
				4	BB-04	भूगोल		
गट-क				गट-क				
				NSQF Subjects				
1	BC-01	विज्ञान	गट-क व ड कोणतेही दोन विषय	1	BD-01	मल्टीस्कील फाउंडेशन कोर्स		
2	BC-02	इतिहास व ना.शास्त्र		2	BD-02	ऑटोमोबाईल सर्व्हिस टेक्नीशियन		
3	BC-03	भूगोल		3	BD-03	रिटेल मर्कंडायझिंग		
				4	BD-04	हेल्थ केअर-जनरल ड्युटी असिस्टन्स		
				5	BD-05	ब्युटी अँड वेलनेस		
				6	BD-06	फिजीकल एज्युकेशन अँड स्पोर्ट्स		
				7	BD-07	टुरिझम अँड ट्रेव्हल		
				8	BD-08	अॅग्रिकल्चर		
				9	BD-09	मिडीया अँड एन्टरटेन्मेंट		
				10	BD-10	बँकींग अँड फायनांशियल सर्व्हिसेस		
				11	BD-11	मॅकेनिकल टेक्नॉलॉजी		
				12	BD-12	इलेक्ट्रीकल टेक्नॉलॉजी		
				13	BD-13	इलेक्ट्रॉनिक्स टेक्नॉलॉजी		
				14	BD-14	इलेक्ट्रॉनिक्स अँड हार्डवेअर इन्स्टॉलेशन टेक्नीशियन		
				15	BE-01	कला विषय - १) सृजनात्मक कलानिर्मिती- (१) चित्रकला (२) हस्तकला (३) रंगकाम		
				16	BE-02	२) भारतीय संगीत- (१) गायन(२) वादन(३)नृत्य		
				17	BE-03	३) गृहोपयोगी व शालोपयोगी साहित्यनिर्मिती - दिव्यांगांसाठी		

उच्च प्राथमिक स्तर -इयत्ता ८ वी

इयत्ता ८ वी (सर्वसाधारण)			इयत्ता ८ वी (दिव्यांगांकरिता)				
उपलब्ध विषय योजना		निवडावयाचे विषय	उपलब्ध विषय योजना		निवडावयाचे विषय		
गट-ड							
NSQF विषय							
1	BD-01	मल्टीस्कील फाउंडेशन कोर्स	गट- क व ड कोणतेही दोन विषय				
2	BD-02	ऑटोमोबाईल सर्व्हिस टेक्नीशियन					
3	BD-03	रिटेल मॅकेनाइजिंग					
4	BD-04	हेल्थ केअर-जनरल ड्युटी असिस्टन्स					
5	BD-05	व्युटी अँड वेलनेस					
6	BD-06	फिजीकल एज्युकेशन अँड स्पोर्ट्स					
7	BD-07	टुरिझम अँड ट्रेव्हल					
8	BD-08	ऑग्रिकल्चर					
9	BD-09	मिडीया अँड एन्टरटेन्मेंट					
10	BD-10	बँकींग अँड फायनाशियल सर्व्हिसेस					
11	BD-11	मॅकेनिकल टेक्नाॅलॉजी					
12	BD-12	इलेक्ट्रीकल टेक्नाॅलॉजी					
13	BD-13	इलेक्ट्रॉनिक्स टेक्नाॅलॉजी					
14	BD-14	इलेक्ट्रॉनिक्स अँड हार्डवेअर इन्स्टॉलेशन टेक्निशियन					
15	BE-01	कला विषय - १) सृजनात्मक कलानिर्मिती- (१) चित्रकला (२) हस्तकला (३) रंगकाम					
16	BE-02	२) भारतीय संगीत- (१) गायन (२) वादन (३) नृत्य					

१२) परीक्षा पध्दती व मूल्यमापन -

परीक्षा पध्दती व मूल्यमापन हे बालकाच्या मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम २००९ (R.T.E.) नुसार व सातत्यपूर्ण सर्वकष मूल्यमापन (C.C.E.) नुसार असेल.

१३) संपर्क केंद्र -

महाराष्ट्र राज्य मुक्त विद्यालय मंडळात प्रवेश घेणाऱ्या उमेदवारास वेळोवेळी मार्गदर्शन उपलब्ध होणेसाठी व त्याला विविध स्तरावर येणाऱ्या अडीअडचणीचे निराकरण करण्यासाठी संपर्क केंद्रांची निर्मिती करण्यात आली आहे. त्याची यादी ऑनलाईन उपलब्ध आहे.

उमेदवाराने परिसरातील त्याला सोयीचे असलेले संपर्क केंद्र, संपर्क केंद्राच्या यादीतून निवडावे. परिसरातील सोयीचे संपर्क केंद्र निवडण्याचा अधिकार उमेदवाराचा असेल. मात्र निवडलेले संपर्क केंद्र त्याला ती परीक्षा (इयत्ता ५ वी/इयत्ता ८ वी) पूर्ण होईपर्यंत बदलता येणार नाही. अपवादात्मक परिस्थितीत संपर्क केंद्र बदलण्याचा/बदलून देण्याचा अधिकार मुक्त विद्यालय मंडळास राहिल.

संपर्क केंद्रावर एक केंद्र समन्वयक व एक सहायक केंद्र समन्वयक असतील. केंद्र समन्वयक हे या संबंधित शाळेचे प्राचार्य/मुख्याध्यापक असतील. त्यांना या केंद्राचे केंद्र समन्वयक म्हणून काम पहाणे अनिवार्य राहिल. केंद्र समन्वयक यांनी त्यांच्या अधिनस्त आस्थापनेवरील शिक्षकांपैकी एका शिक्षकाकडे सहायक केंद्र समन्वयक म्हणून जबाबदारी द्यावी.

या संपर्क केंद्राचे संचालन खालीलप्रमाणे राहिल -

१. संपर्क केंद्रावर प्रवेश घेणारे उमेदवार हे परीक्षेपूर्वी तीन महिने शनिवार व रविवार वेळापत्रकानुसार संपर्क केंद्रावर उपस्थित राहतील. सदरचे वेळापत्रक मुक्त विद्यालय मंडळाकडून निश्चित करून दिले जाईल.
२. संपर्क केंद्रावर विद्यार्थ्यांची नोंदणी करणे, परीक्षा फॉर्म (Online) भरून घेणे, प्रवेशपत्र देणे, गुणपत्रक व प्रमाणपत्र देणे ही कामे संपर्क केंद्रावर होतील.
३. संपर्क केंद्रावर स्वाध्याय पुस्तिका/कृतिपुस्तिका, प्रकल्प व अंतर्गत मूल्यमापन या बाबी मुक्त विद्यालय मंडळाच्या नियमाप्रमाणे पूर्ण करून घेण्याची जबाबदारी केंद्र समन्वयकाची राहिल.
४. उमेदवारांना शक्यतो त्याच संपर्क केंद्र शाळेतील शिक्षक मार्गदर्शन करतील. आवश्यक वाटल्यास परिसरातील तज्ज्ञ शिक्षकांचे मार्गदर्शन घेता येईल.
५. संपर्क केंद्रांना विद्यार्थ्यांसाठी आवश्यक असलेले स्वयंअध्ययन साहित्य व इतर साहित्य देण्याची व्यवस्था मुक्त विद्यालय मंडळामार्फत करण्यात येईल. सदर साहित्य संपर्क केंद्र संबंधित विद्यार्थ्यांना वाटप करतील.
६. वरील सर्व कामे केंद्रसमन्वयक यांनी आपल्या सहायक केंद्रसमन्वयक तसेच शिक्षकांच्या मदतीने पूर्ण करून घ्यावयाची आहेत.
७. संपर्क केंद्र शाळेच्या समन्वयकांनी त्यांचे संपर्क केंद्रावर नोंदणी झालेल्या उमेदवारांची नोंद नियमित उमेदवारांसाठी उपयोगात आणण्यात येत असलेल्या जनरल रजिस्टरप्रमाणे एका स्वतंत्र रजिस्टरमध्ये करावी. रजिस्टरमध्ये परिशिष्ट-इ मध्ये नमूद असलेल्या सर्व माहितीची नोंद असणे आवश्यक असेले. रजिस्टरमध्ये माहिती नोंदवितांना ती अचूक व खाडाखोड न करता नोंदवावी. हे रजिस्टर संपर्क केंद्र शाळेचे कायम अभिलेख असल्याने त्याचे जतन योग्य व काळजीपूर्वक करावे.

१४) आवेदन पत्रे, प्रवेश पत्र गुणपत्रक व प्रमाणपत्र -

१. उमेदवाराने परीक्षेचे आवेदनपत्र निर्धारित मुदतीत भरणे आवश्यक असेल. त्या विषयीच्या सूचना संपर्क केंद्रामार्फत उमेदवारांना यथासमय देण्यात येतील.
२. संपर्क केंद्रावरून वेळापत्रक, प्रवेशपत्रे इ. कागदपत्रे घेवून जाण्याची जबाबदारी संपूर्णतः उमेदवाराची राहिल. संबंधित उमेदवाराने याची गांभीर्यपूर्वक नोंद घ्यावी.
३. उमेदवारांना गुणपत्रक व प्रमाणपत्र संपर्क केंद्रामार्फत वितरित करण्यात येईल.
४. इयत्ता ५ वी/८ वी च्या अंतिम मूल्यमापनानंतर अभ्यासक्रम यशस्वीरित्या पूर्ण न करू शकणाऱ्या उमेदवारास पुनर्परीक्षार्थी म्हणून पुढील प्रयत्नासाठी (परीक्षेसाठी) परीक्षेचे आवेदनपत्र मूळ संपर्क केंद्रामार्फतच सादर करावे लागेल.
५. नावनोंदणी प्रमाणपत्र (Enrollment Certificate) मिळाल्यानंतर परीक्षेस प्रविष्ट होऊन विहित अभ्यासक्रम यशस्वीरित्या पूर्ण करणाऱ्या उमेदवारास तो त्या संपर्क केंद्रशाळेचा नियमित उमेदवार नसल्याने शाळा सोडल्याचा दाखला देता येत नाही. अशा उमेदवारांना पुढील शिक्षण घेण्यात अडचणी येऊ नयेत म्हणून मंडळाने विहित केलेल्या नमुन्यात (परिशिष्ट-इ) प्रमाणपत्र देण्यात येईल.

१५) शुल्क परतावा -

अ- नावनोंदणी शुल्क -

१. विभागीय मंडळास उमेदवारांचे अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर अर्जांची छाननी केली जाईल. अपात्र असलेल्या उमेदवारांना त्यांच्या अपात्रतेबाबत कळविले जाईल व त्यांनी भरलेल्या नावनोंदणी शुल्कातून रु १००/- इतका प्रशासकीय खर्च वजा करून उर्वरित रक्कम उमेदवारास परत केली जाईल.
२. नावनोंदणी ते परीक्षा सुरू होण्यापूर्वी उमेदवाराचा मृत्यू झाल्यास त्याने भरलेले संपूर्ण नावनोंदणी शुल्क त्यांच्या जवळच्या नातेवाईकास संपर्क केंद्र समन्वयकामार्फत अर्ज केल्यास आणि मुक्त विद्यालय मंडळाच्या अध्यक्षांच्या मते अर्जदार हा असा परतावा मिळण्याचा हक्क असणारी व्यक्ती असेल तर परत करण्यात येईल.
३. या व्यतिरिक्त अन्य कोणत्याही कारणास्तव व कोणत्याही परिस्थितीत उमेदवाराने भरलेले नावनोंदणी शुल्क परत करण्यात येणार नाही.
४. उमेदवाराने विलंब शुल्क भरले असल्यास ते कोणत्याही कारणास्तव परत करण्यात येणार नाही.

ब- परीक्षा शुल्क -

१. परीक्षा सुरू होण्यापूर्वी उमेदवाराचे निधन झाल्यास त्याने भरलेले संपूर्ण परीक्षा शुल्क त्यांच्या जवळच्या नातेवाईकास संबंधित संपर्क केंद्र समन्वयकामार्फत अर्ज केल्यास आणि मुक्त विद्यालय मंडळाच्या अध्यक्षांच्या मते अर्जदार हा असा परतावा मिळण्याचा हक्क असणारी व्यक्ती असेल तर परत करण्यात येईल.

२. उमेदवार परीक्षा कालावधीत आजारी पडला असेल आणि त्याला परीक्षेस प्रविष्ट होता येणार नसेल व त्याने परीक्षा सुरू झाल्याच्या सात दिवसाचे आत संपर्क केंद्र शाळेच्या समन्वयकामार्फत नोंदणीकृत वैद्यक व्यवसायीच्या प्रमाणपत्रासह अर्ज केल्यास त्याला परीक्षा शुल्काचा निम्मा परतावा दिला जाईल.
३. जो उमेदवार परीक्षेचे आवेदनपत्र सादर केल्यानंतर राष्ट्रीय आणीबाणीच्या कालावधीमध्ये सैनिकी सेवेमध्ये दाखल झाला असेल व त्याने शुल्काच्या परताव्यासाठी समादेशक अधिकाऱ्याने स्वाक्षरी केलेल्या प्रमाणपत्रासह संपर्क केंद्रशाळा समन्वयकामार्फत अर्ज केला असेल तर त्यास संपूर्ण परीक्षा शुल्काचा परतावा दिला जाईल.
४. याशिवाय अन्य कारणास्तव उमेदवारांचे परीक्षा शुल्क परत केले जाणार नाही.

१६) मुक्त विद्यालय मंडळाच्या विभागीय कार्यालयाची कामे -

उमेदवाराशी संबंधित विभागीय मंडळाची कामे पुढीलप्रमाणे असतील -

१. नावनोंदणी कालावधी, परीक्षेचे आवेदनपत्र भरण्याच्या कालावधीबाबत आवश्यक ती प्रसिध्दी देणे.
२. संपर्क केंद्रामार्फत प्राप्त झालेल्या नोंदणी अर्जांची छाननी करणे.
३. पात्र उमेदवारांची नावनोंदणी प्रमाणपत्रे (Enrollment Certificate) ऑनलाईन पध्दतीने काढून घेऊन उमेदवारांना वितरित करण्याबाबत सर्व संपर्क केंद्रांना कळविणे.
४. संपर्क शिबीराचे वेळी संपर्क केंद्रांना भेटी देऊन पाहणी करणे.
५. नावनोंदणी शुल्कातून रु १००/- प्रशासकीय खर्च वजा करून उर्वरित रक्कम अपात्र उमेदवारास परत करणे.
६. राज्यस्तरावरून दिलेल्या नियोजनप्रमाणे संपर्क केंद्र समन्वयकाच्या मदतीने परीक्षांचे आयोजन करणे.
७. संपर्क केंद्रामार्फत उमेदवारांना प्रवेशपत्रे वितरित करणे.
८. स्वयंअध्ययन साहित्य संपर्क केंद्रांच्या मदतीने उमेदवारांपर्यंत पोहोचविणे.
९. उमेदवारांच्या ज्या समस्यांचे निराकरण संपर्क केंद्रावर होणार नाही त्या समस्यांचे निराकरण करणे.
१०. उमेदवारास प्रत्यक्ष भेटीत अथवा दूरध्वनीवरून आवश्यकतेनुसार योग्य ते मार्गदर्शन करणे.

याशिवाय मुक्त विद्यालय मंडळाच्या मुख्यालयाकडून वेळोवेळी प्राप्त होणाऱ्या आदेशानुसार/सूचनांनुसार कार्यवाही करणे.

१७) परिशिष्ट -

विभागीय मंडळ कार्यालयांची संपर्कासाठी माहिती

अ. क्र.	विभागीय मंडळ	पत्ता	समाविष्ट जिल्हे
१	पुणे	महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे विभागीय मंडळ, शिवाजीनगर, पुणे-४११००५. दूरध्वनी : (०२०) २५५३६७८१, ८२, ८३ फॅक्स : (०२०) २५५३६७६१	पुणे, अहमदनगर, सोलापूर
२	नागपूर	महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, नागपूर विभागीय मंडळ, सिव्हिल लाईन्स, नागपूर-४४०००१ दूरध्वनी : (०७१२) २५६०२०९ फॅक्स : (०७१२) २५६१७७५	नागपूर, भंडारा, वर्धा, चंद्रपूर, गडचिरोली, गोंदिया
३	औरंगाबाद	महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, औरंगाबाद विभागीय मंडळ, रेल्वे स्टेशन रोड, उस्मानपुरा, औरंगाबाद -४३१००५. दूरध्वनी : (०२४०) २३३४२२८ फॅक्स : (०२४०) २३२१२०१	औरंगाबाद, बीड, परभणी, हिंगोली, जालना
४	मुंबई	महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, मुंबई विभागीय मंडळ, प्लॉट नं. २७ व २८, सेक्टर-१६ए, वाशी, नवीमुंबई -४००७०३. दूरध्वनी : (०२२) २७८८१०७५, ७७ फॅक्स : (०२२) २७६५९४९१	मुंबई, बृहन्मुंबई, ठाणे, रायगड, पालघर
५	कोल्हापूर	महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, कोल्हापूर विभागीय मंडळ, ५३९, कसबा करवीर, शिवाजी विद्यापीठामागे, राजेंद्रनगर जवळ, कोल्हापूर -४१६००४. दूरध्वनी : (०२३१) २६९६१०१, ०३ फॅक्स : (०२३१) २६९०७५८	कोल्हापूर, सातारा, सांगली
६	अमरावती	महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, अमरावती विभागीय मंडळ, शास्त्रीनगर, अमरावती-४४४६०२. दूरध्वनी : (०७२१) २६६२६५७ फॅक्स : (०७२१) २६६२७४९	अमरावती, अकोला, बुलडाणा, वाशिम, यवतमाळ
७	नाशिक	महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, नाशिक विभागीय मंडळ, वाणी हाउस, ऋणानुबंध मंगल कार्यालयमासमोर, न्यु मुंबई-आग्रा महामार्ग, नाशिक-४२२००१ दूरध्वनी : (०२५३) २५९२१४१, ४३ फॅक्स : (०२५३) २५९९३५९	नाशिक, जळगांव, धुळे, नंदुरबार
८	लातूर	महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, लातूर विभागीय मंडळ, सूत मिल एरिया, राजस्थान मारवाडी हायस्कूलच्या मागे, कणेरी रोड, लातूर-४१३५३१. दूरध्वनी : (०२३८२) २५८१४१ फॅक्स : (०२३८२) २५८२१९	लातूर, नांदेड, उस्मानाबाद
९	कोकण	महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, कोकण विभागीय मंडळ, एम.आय.डी.सी., इ-७७/०६, मिरजोळे, रत्नागिरी - ४१५६१२. दूरध्वनी : (०२३५३) २३१२५१	रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग